

GİRİŞİMCİLİĞE FARKLI BİR BAKIŞ: HİBRİT GİRİŞİMCİLİK

Ali BAYRAM¹

Yasemin KAYA HARMANCI²

Atıf/©: Bayram, A. ve Harmancı, Y. K. (2018). Girişimciliğe farklı bir bakış: hibrit girişimcilik. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 1827-1836. doi: 10.17218/hititsosbil.441948

Özet: Bu çalışmanın amacı, hibrit girişimcilik hakkında teorik olarak literatüre katkıda bulunmaktır. Bireyin ücretli bir işten girişimciliğe geçişinde, ücretli işini koruyarak aşamalı olarak geçiş yapabileceği düşüncesinden hareketle ortaya çıkan hibrit girişimciliğin tüm girişimcilik faaliyetleri içerisinde önemli bir paya sahip olduğu düşünülmektedir. Ücretli işi varken kendi işini kurmak isteyen girişimciler literatürde göz ardı edilmektedir. Çalışmanın yapılmasının en önemli nedeni budur. Bu girişimcilerin önemine ve geleneksel girişimcilerden neden farklı olduğuna dair teorik argümanlar literatürün gelişmesine katkıda bulunabilir. İşgücü piyasasındaki değişiklikler ve çalışma düzenindeki çeşitlilikler hibrit girişimciliğe yönelik ilgiyi artırmıştır.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Geleneksel Girişimcilik, Hibrit Girişimcilik

The Different View of Entrepreneurship: Hybrid Entrepreneurship

Citation/©: Bayram, A. ve Harmancı, Y. K. (2018). The different view of entrepreneurship: hybrid entrepreneurship, *Hitit University Journal of Social Sciences Institute*, 11(3), 1827-1836. doi: 10.17218/hititsosbil.441948

Abstract: The purpose of this study is to theoretically contribute to the literature on hybrid entrepreneurship. Hybrid entrepreneurship is thought to have a significant share in all entrepreneurial activities, with the idea that the individual can progressively shift from paid work to entrepreneurship while maintaining paid work. Entrepreneurs who want to establish their own business while paying jobs are ignored in the literature. This is one of the most rewarding causes of the study. Theoretical arguments about the importance of these entrepreneurs and why they are different from traditional entrepreneurs can contribute to the expansion of the literature. The changes in the labor market and the diversity of the working order have increased the interest in hybrid entrepreneurship.

Keywords: Entrepreneurship, Traditional Entrepreneurship, Hybrid Entrepreneurship

1. GİRİŞ

İletişim ve bilişim teknolojilerinde meydana gelen değişim ve gelişmelerle birlikte sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçilmesi ile birlikte girişimcilik kavramı son derece önem kazanmaya başlamıştır. İlk kez 18. Yüzyılda ekonomist Richard Cantillon tarafından yapılan girişimci tanımına göre “henüz belli olmayan bir bedel karşılığında satmak için üretim faktörlerini bugünden satın alıp üreten kişidir. Bu tanımda girişimcinin risk alma özelliğini üzerinde durulmaktadır (TÜGİAD, 1993). Geleneksel girişimci açısından risk üstlenmek en önemli özelliklerden biri olmakla birlikte ekonomik gelişme sürecine bağlı olarak girişimci tanımına

Makale Geliş Tarihi: 9.7.2018.

Makale Kabul Tarihi: 11.12.2018

¹ Dr.Öğr.Üyesi, Hitit Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, alibayram@hitit.edu.tr.

² Dr.Öğr.Üyesi, Kayseri Üniversitesi, İzzet Bayraktar Uygulamalı Bilimler Fakültesi, İnsan Kaynakları Bölümü, ykaya@erciyes.edu.tr.

yeni bakış açıları da (sosyal girişimcilik, iç girişimcilik, kadın girişimciliği, yeni girişimcilik vb.) eklenmiştir. Bireyin ücretli bir işten girişimciliğe geçişinde ücretli işini koruyarak aşamalı olarak girişimciliğe geçiş fikrini savunan ve böylece risk unsurunu dağıtan hibrit girişimcilik de girişimciliğe farklı bir bakış açısı sunmaktadır. Tüm girişimcilik faaliyetleri içinde hibrit girişimcilik önemli bir paya sahiptir.

Hibrit girişimcilik hakkında teorik olarak literatüre katkı sağlamayı amaçlayan bu çalışmada; hibrit girişimcilik kavramı açıklanarak, geleneksel girişimcilik ve hibrit girişimcilik arasındaki ilişkilere değinilmektedir. Ayrıca hibrit girişimciliği oluşturan nedenler ve avantajları üzerinde de durulmaktadır.

2. GİRİŞİMCİLİK VE HİBRİT GİRİŞİMCİLİK

Ücretli pozisyonda çalışan bireylerin üç alternatifi bulunmaktadır: i)ücretli bir pozisyonda kalabilirler ii)ücretli bir pozisyon yerine kendi adına bir işletme kurabilirler iii)ücretli bir pozisyonda bulunurken kendi adına bir işletme kurabilirler (Delmar ve diğerleri, 2008). Girişimci, “çevresinde gelişen fırsatları görüp değerlendirmek ve bu fırsatlardan yararlanmak için üretim faktörlerini bir araya getirerek kar sağlamak ve büyümek için risk ve belirsizliği göze alıp yeni bir iş kuran kişidir”(Scarborough, 2014). Belirsizlik gösteren bir ortamda karar alma, alınan kararların uygulanması ve ortaya çıkan sonuçlara yönelik riskleri alma girişimciliğin temel işlevlerinden birisidir. Girişimcilik ve risk alma, girişimciliğin teorik bir kavram olarak ortaya konulmasından bu yana birbiri ile ilişkili kavramlardır (Wenneker ve Thurik, 1999, s. 32). Risk; kayba uğramak, tehlikeye girmek, devam eden bir olayın sonucunun tam olarak belirli olmaması gibi anlamlar taşımaktadır (Demircan, 2000, s. 47). Girişimci, ücretli işler ile karşılaştırıldığında daha yüksek getiriler ile sonuçlanabilecek risk alma eğilimine sahip birey olarak görülür. (Hvide ve Panos, 2014, s. 213). Düşük, orta ve yüksek risk düzeyleri bireylerin yeni bir girişimi başlatma kararına etki etmektedir.

Girişimcilikle ilgili risk ve belirsizlik, girişimciliğe engel olmasına ve yeni bir işletmenin başarısızlık oranını yükseltmesine rağmen (Raffie ve Feng, 2014) girişimcilerin ekonomik büyümenin önemli bir unsuru olduğuna dair görüş birliği bulunmaktadır (Minniti, 2010). Folta, Delmar ve Wennberg (2010, s. 253) tarafından gerçekleştirilen girişimciliğe yönelik ilk çalışmalar ikili tercih olarak görülmüştür. Ya ücretli bir işte çalışacaksın, ya da kendi işini kuracaksın. Folta ve diğerleri (2010) son çalışmaların girişimcilerin aslında hem ücretli işte çalışabileceğini hemde girişimcilik aktivitesinde bulunabileceğini gösterdiğini iddia etmiştir. Folta, Delmar ve Wennberg (2010), ücretli çalışmayı ve girişimciliği birleştiren bireyler için hibrit girişimci kavramını kullanmışlardır. Thorgren ve arkadaşları (2016) ise ücretli işe paralel olarak bir girişim kuran kişileri hibrit girişimci olarak tanımlamıştır.

Bireyin ücretli bir işten girişimciliğe geçişinde, ücretli işini koruyarak aşamalı olarak geçiş yapabileceği düşüncesinden hareketle ortaya çıkan hibrit girişimciliğintüm girişimcilik faaliyetleri içerisinde önemli bir paya sahip olduğu düşünülmektedir (Folta ve diğerleri, 2010, s. 2). Girişimcilikle ilgili literatür oldukça geniş olmasına ve girişimcilikle ilgili pek çok sınıflandırma (Filley ve Aldag, 1978; Fillion, 1998; Levander ve diğerleri, 2001) yapılmasına rağmen, bu sınıflandırmalarda hibrit girişimcilik konusunda yeterli bilgi bulunmamaktadır.

Hibrit girişimciler, aynı anda bir başka işte ücretli çalışan olan girişimcilerdir (Schulz ve diğerleri, 2016, s. 272).Hibrit girişimcilik, bireyin yeni bir iş kurarken maaşlı işini de sürdürmesi (Thorgren ve diğerleri, 2014, s. 314) şeklinde tanımlanmaktadır. Ücretli bir işten ayrılıp girişimciliğe adım atmanın tersine, bireyin kendi işini kurarken, maaşını da koruması ile

ilgilenilmektedir. Hibrit girişimciler girişim faaliyetinin önemli bir kısmını oluşturmakta (Folta, ve diğerleri, 2009, s. 253) pek çok ekonomide giderek yaygınlaşmaktadır (Nordström ve diğerleri, 2016). Ücretli bir işte çalışan olarak devam ederken, bir işletme kurmanın yollarından biri hibrit girişimciliktir. Günlük işlerini sürdürürken bir girişimde bulunarak, hibrit girişimciler işe başlama ile ilgili fırsat maliyetini azaltmaktadırlar (Folta ve diğerleri, 2010). Bunun gibi, riski azaltarak hibrit girişimcilik aracılığı ile bir işe başlamak tam zamanlı girişimde bulunmaktan daha az risklidir. Bunun fark edilmesi, araştırmacılar tarafından da son zamanlarda hibrit girişimciliğin toplam girişimcilik faaliyetleri içerisinde önemli ve artan bir bileşen olduğu şeklinde ifade edilmektedir (Burke ve diğerleri, 2008).

Hibrit girişimcilik, girişimcilik faaliyeti açasından neden önemlidir diye bakıldığında temelde birkaç neden sıralanabilir (Schulz ve diğerleri, 2016):

- İleri teknoloji gerektiren endüstrilere yeni girenler arasında hibrit girişimcilerin payı oldukça yüksektir. İleri teknoloji endüstrileri başka yerde istihdam edilirken bir iş kuran kurucuları tarafından oluşturulan milyar dolarlık iyi biline işletme örneklerine sahiptir. Örneğin, Steve Wozniak, Hewlett-Packard'da bir mühendis iken Apple'ı kurmuştur. Pierre Omidyar bir yazılım geliştirme şirketi için çalışırken, ilerde eBay olacak firmayı kurmuştur (Solevsk, 2017).
- Hibrit girişimciler geleneksel girişimcilere göre daha iyi eğitimli oldukları için iş fikirlerinin başarılı olma oranı daha yüksektir.
- Hibrit girişimler ortalama olarak geleneksel girişimlere kıyasla daha uzun süre varlığını sürdürmektedir.
- Hibrit girişimlerin geleneksel girişimlerden daha fazla ekonomik etki yaratıp yaratmadığına bakılmaksızın, aksi halde varolmayacak değerli tam zamanlı/geleneksel işlere dönüşme potansiyelleri bulunmaktadır.
- Birey hibrit bir girişim kurarak ücretli bir işte çalışırken kendi iş fikrini de test etmektedir (Thorgren ve diğerleri, 2014).

Ekonomiye olan katkısına ve önemine rağmen hibrit girişimcilik, girişimcilikle ilgili araştırmalarda gözardı edilmiş ve geleneksel girişimcilikten ayrı düşünölmemiştir (Schulz ve diğerleri, 2016). Ancak ücretli bir işe bir işletmeyi birleştirmek, girişimsel faaliyetin önemli bir kısmını oluşturmaktadır (Nordström ve diğerleri, 2016).

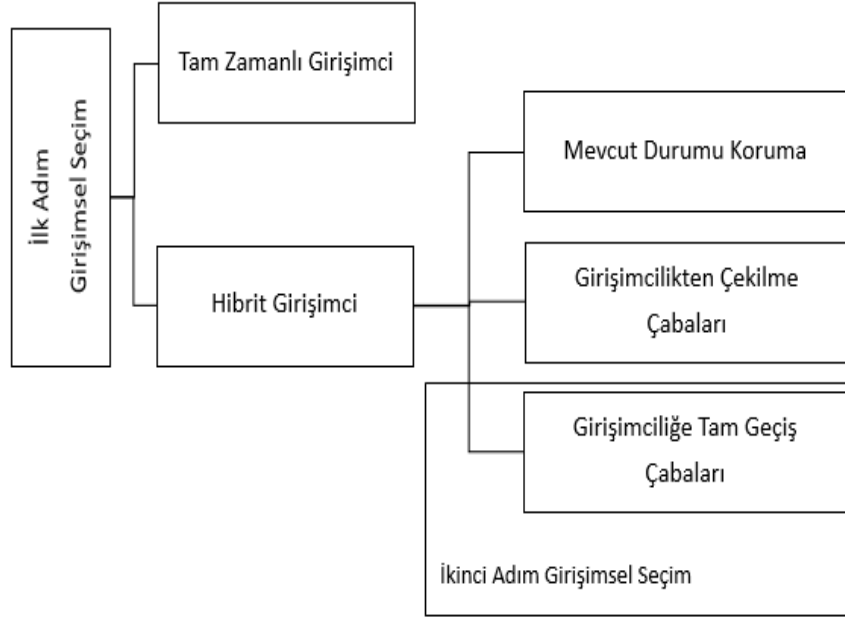
2.1. Geleneksel Girişimcilik ve Hibrit Girişimcilik Arasındaki İlişkiler

Birden fazla iş sahibi olan kişiler arasında hibrit girişimcilerin oranı yüksek olmasına rağmen, hibrit girişimcilik ve birden fazla iş sahibi olma konusundaki araştırmalar büyük ölçüde birbirinden ayrılmaktadır. Bu konuda Schulz ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, ana işe göre daha yüksek ortalama kazanç sağlayan ikinci işe birden fazla iş sahibi olmanın öngörölemeyeceği, ancak bir dereceye kadar hibrit girişimcilik tarafından açıklanabileceğini göstermektedir.

Geleneksel girişimcilerin kazançlarına yönelik çalışmalar bulunsa da hibrit girişimcilerin kazançları hakkında nispeten daha az bilgi bulunmaktadır. Schultz ve arkadaşları. (2017) tarafından yapılan çalışma birçok hibritin ana ücretli istihdama kıyasla serbest meslekten daha fazla kazandığını düşöndürmektedir.

Hibrit girişimciler arasındaki girişimsel seçim iki adımda kavramsallaştırılmaktadır. İlk adımda girişimci bir iş kurup kurmamaya karar verir ve bu durum ilk adım girişimsel seçim olarak

adlandırılır. İkinci adım girişimsel seçimde birey ücretli bir işten ayrılmaya ve tam zamanlı bir girişimci olmaya karar verebilir. Bu durum aşağıdaki şekilde açıklanmaktadır.

Şekil 1. İki Adımlı Girişimsel Seçim Süreci

Kaynak: Thorgren, S., Sirén, C., Nordström, C. ve Wincent, J. (2016). “Hybrid Entrepreneurs’ Second-Step Choice: The Nonlinear Relationship Between Age and Intention to Enter Full-Time Entrepreneurship”, *Journal of Business Venturing Insights* 5, s.15.

Hibrit girişimcilik yarı zamanlı girişimcilerden (part time entrepreneurship) ayrılmaktadır. Yarı zamanlı girişimcilik çalışma saatleri temelinde katı bir ayrımı vurgulamaktadır. Hibrit girişimciliğin daha kapsayıcı olabileceği ve tam zamanlı ücretli çalışan olmasına gerek olmadığı ya da yarı zamanlı serbest meslek sahibi olmasına gerek olmadığı iddia edilmektedir. Hibrit girişimcilerin sadece temel ücretli bir işe sahip olması ve kendisinin sahibi olduğu ikinci bir işe sahip olması gerektiği iddia edilmektedir (Folta, Delmar, Wennberg, 2010, ss. 2-3). Diğer girişimcilerle kıyaslandığında hibrit girişimciler daha iyi eğitilmiş ve işletmeleri daha uzun süre varlığını sürdürmektedir (Schulz ve diğerleri, 2016, s. 272). Hibrit girişimcilik ile karşılaştırılabilecek diğer bir kavram ise kısmi zamanlı girişimcilik olarak adlandırılmaktadır. Kısmi zamanlı girişimci, normal bir işe sahipken aynı anda başka bir işe sahip kişi ya da çalışma zamanını kendi işi ve ücretli işine ayıran kişi olarak tanımlanabilir. Fakat buradaki soru neden kısmi zamanlı girişimci olduğudur. Araştırmalar bunun finansal sermaye ile ilgili bir sorun olmadığını fakat aksine burada itici gücün insan sermayesi olduğunu ifade etmektedir (Petrova, 2011).

Petrova (2011) kısmi zamanlı girişimcilerin kredi kısıtlarından dolayı iki işe sahip olmaya sürüklendiğini iddia etmiştir. Petrova (2011) kısmi zamanlı girişimcinin yeterince gelir elde etmediğini ve bu yüzden doğal olarak ücretli işine ilaveten finansal ihtiyaçları karşılamak için girişimde bulunduğunu ifade etmiştir. Petrova (2011, s. 64) kısmi zamanlı girişimcinin girişimsel yeteneklerinin farkında olmamasından dolayı hem serbest meslek hemde ücretli çalışmanın parçası olabileceği bir model ortaya koymuştur. Başlangıçta bu girişimciler finansal

güvenliklerini kaybetme riskini sınırlandırmak için vakitlerinin küçük bir kısmını girişimsel işlerine ayırabilirler.

Diğer bir çalışmada Petrova (2012), kredi kısıtlarını bulmuştur. Yani yeni bir girişim oluştururken ücretli çalışan tarafından desteklenme ihtiyacı yetersiz bir açıklamadır ve risk sevmeme kısmi zamanlı çabalar için olası bir önerme olarak düşünülebilir. Hibrit girişimciliği temelde bir giriş stratejisi olarak gören çalışmalarda odak tam zamanlı girişim başarılarından ziyade kısmi zamanın etkileridir. Girişimcilik çekici faktörlerden ziyade itici faktör olarak düşünülebilir. Yani bir birey serbest mesleği tek uygulanabilir seçenek olarak görebilir. Ücretli çalışan bir birey kendini işinin devamlılığına yönelik güvensiz hissedebilir ve kısmi zamanlı işlere kariyer güvencesi olarak başlayabilir. Aynı zamanda, girişimciler çalışanlardan daha yüksek tatmin seviyesine sahip olduğu için, hibrit girişimcilik girişimci enerjinin ortaya çıkmasına katkı sağlayarak hibrit girişimcinin ortalama tatmin seviyesini arttırabilir.

Petrova (2012) en iyi girişimcilerin iyi ve karlı bir iş yaratacağı, daha az girişimsel yeteneklere sahip olanların ise ücretli işlerine geri döneceği sonucunu çıkarmıştır. İlk çalışmalar bazılarının hem ücretli bir işte çalışacağını hemde kendi işini yapabileceği olasılığını gözardı etmiştir. Öte yandan son istatistikler, oluşmaya başlayan girişimlerin muhtemelen ücretli bir işte çalışırken temellerinin atıldığını göstermektedir.

3. HİBRİT GİRİŞİMCİLİĞİ OLUŞTURAN NEDENLER

Bir organizasyonun kurulmasında yaş, eğitim, önceki mesleki deneyim, sosyal çevre gibi bireyin sahip olduğu özellikler oldukça etkilidir (Dufays ve Huybrechts, 2016, ss. 780-781). Hibrit girişimcilik, özellikle sosyal çevredeki kişilerarası etkileşimden etkilenebilir.

Hibrit girişimciliğin temel motivasyon faktörlerinin neler olduğunu belirlemeye yönelik yapılan bir araştırmada (Thorgren ve diğerleri, 2014) yeralan ilk üç motivasyon faktörü; i) tutkulu olduğum bir işle ilgilenmek ii)para kazanmak iii)iki işte çalışmaktan hoşlanıyor olmak şeklinde tespit edilmiştir. Bunların dışında istihdamdaki belirsiz koşullar, mimarlık gibi belirli mesleklerdeki dışardan proje üstlenme şeklindeki gelenekler yeralmaktadır.

Hibrit girişimciliğin mekanizmalarından üçü, ikinci iş serbest meslek faaliyetini teşkil ediyorsa, ikinci işteki yüksek kazançlarla açıklanabilir. Birincisi, ücretli istihdamdan ayrılmak batık maliyetleri oluşturuyorsa (örneğin, emeklilik hakkını kaybetmek gibi) potansiyel girişimci bir test aşaması gibi düşük ücretli bir işi devam ettirebilir. İkincisi, eğer kişi kendi hesabına çalışırken kazanç riskli fakat ücretli istihdamda çalışırken risksiz ise, riskten kaçınan kişiler her iki işi/mesleği birleştirebilirler. Ancak kendi hesabına çalışanlarda risk primini gerektirir ve bu da ortalama kazançların daha yüksek olmasına neden olabilir. Üçüncüsü, eğer marjinal kazanımlar ücretli işte sabitse ve kendi hesabına çalışırken azalıyorsa, kazanç maksimizasyonu için çalışan birey her ikisini kombinleyebilir (Schulz ve diğerleri, 2017, s. 10).

Bireylerin hibrit girişimciliği seçmelerinin birkaç nedeni olabilir. Bazıları hibrit girişimciliği, tüm maliyetlere katlanabileceğinden emin olana kadar tam zamanlı kendi işini oluşturma yönünde bir geçiş süreci olarak değerlendirmektedir. Diğer bazıları ise, uzun bir süre ücretli işini ve kurduğu işletmeyi paralel yürütmektedir. Hibrit girişimcilerin, girişimlerini nasıl organize ettiğine bakıldığında, bazılarının girişimci bir takımın parçası olduğu, diğer bazılarının ise tek girişimci olarak hareket ettiği görülmektedir (Nordström ve diğerleri, 2016).

Delmar, Folta ve Wennberg'e (2008) göre de hibrit girişimciliğin motivasyon nedenleri üç başlıkta toplanmaktadır: 1) ekonomik, sosyal ve psikolojik faydayı artırmak, 2) işsizlik olasılığına karşı bir koruma sağlamak, 3) serbest mesleğe geçişi kolaylaştırmak.

4. HİBRİT GİRİŞİMCİLİĞİN AVANTAJLARI

Hibrit girişimcilik, bireyin tercihlerini tam olarak serbest mesleğe entegre etmesini ve bireyin yeteneklerinin bu kavrama uygun olup olmadığını görmek için test edilmesini sağlamaktadır. Bu türden bir strateji bilinmeyen kapasitesini keşfederken girişimin kötüye gidişini sınırlandırmak isteyen insanlar için iyi bir fikir olabilir (Folta ve diğerleri, 2010, s. 253). Folta ve arkadaşları (2010, s. 254) ücretli işçiliği ve serbest mesleği iki özel gruba ayıran ilk araştırmalara olası bir girişimcilik faaliyetine yönelik ilk basamak olarak hibrit girişimciliğin görülebileceğini ileri sürmüşlerdir. Ardından onlar serbest meslek ve ücretli çalışan kategorilerinden hibrit girişimciliğin neden ayrılması gerektiğini iki neden şeklinde özelleştirerek devam etmişlerdir.

İlk neden, hibrit stratejisinin serbest mesleğe giriş olduğunu önermektedir. Hibrit girişim esnasındaki öğrenme süreci gerçekleştiğinde potansiyel getiri beklentileri hibrit girişimciyi ücretli işinden ayrılması için etkileyecektir. Eğer herhangi bir olumsuz sinyal birey tarafından algılanmazsa hibrit stratejisinde ısrarcı olacaktır.

İkinci olarak Folta ve arkadaşları (2010), hibrit girişimcinin, neden ücretli bir işte çalışma ya da serbest mesleğe girmekten sistematik olarak farklı olduğunu ifade edebilecek teorik görüş ortaya koymuştur. Bunlar üç başlıkta incelenmektedir (Folta ve diğerleri, 2010, ss. 254-256):

• **İlave gelire bir yol:** Serbest meslek ile ücretli çalışmayı bir araya getirerek bireyin ek gelir elde etmesine katkı sağlayacağına inanırlar. Bu hibritlerin ekonomik zorluklar açısından çift işe sahip olan çalışanlarla benzer olduğu anlamına gelebilir. Diğer bir olasılık ise üniversite profesörü gibi kapasiteli bireylerin düşük son birim maliyeti fırsatlarından dolayı hibrit stratejisini belirleme kararı alabilir.

• **Parasal olmayan faydalar:** Bireylerin sıradan ücretli çalışan olarak elde edemeyecekleri parasal olmayan fırsatları elde etmek için ikinci bir iş üstlenebileceğine atıfta bulunur. Bu tür parasal olmayan faydalar muhtemelen hibrit girişimciler için özel olmayacaktır. Bu hibrit girişimcilerin likitide tarafından daha az kısıtlanacağını gösterebilir.

• **Bir dönüşüm yolu:** Hibrit girişim stratejisi serbest mesleğe girme için bireye güvenli bir dönüşüm sağlanabileceğini ifade eden üçüncü ve son görüştür. Ücretli işe devam ederek hibrit girişimci kendi işletmesini yönetirken belirsizliği de yönetmektedir.

Hibrit girişimcilik, girişimciliği denemek için serbest mesleğe tam olarak girmeye tercih edilebilir ve böylece bir girişimin yukarı yönlü potansiyeli ve onun girişimsel kavrama uygunluğu hakkında bilgi edinilebilir. Güvensiz girişimciler kendi belirsiz kapasiteleri ile ilgili bilgi sahibi olmak için hibrit girişimciliği tercih edebilirler. Küçük ölçekli hibrit girişim, eğer kısa vadeli getiriler umut verici ve getiri olmadığında çıkış mümkünse yüksek yatırım yapmak için mantıklı bir seçenek olarak düşünülebilir. Böyle bir süreç fırsat maliyetleri için oldukça çekici görülebilir (Folta ve diğerleri, 2010)

Er ya da geç serbest mesleğe giriş hibrit girişim kararı için tehlikeli olabilir. Hibrit statüsüne girmek serbest meslek girişimini etkileyebilir. Hibrit girişimde öğrenmenin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği önemli bir durum haline gelecektir. Performans artışına yönelik pozitif sinyaller hibritlerin işlerini bırakarak serbest mesleğe girmelerini etkileyebilir; aksine negatif

sinyaller serbest mesleğe yönelik girişimlere engel olabilir. Öğrenme potanelinin, her hibrit girişimci için planlanan ya da gerçekteşen olmasına bakılmaksızın mevcut olduğunu ifade etmek önemlidir. Hibrit girişime sebep olan faktörler sistematik olarak bireylerin ücretli bir işte kalma ya da serbest mesleğe geçişine yönelik olanlardan farklıdır (Folta ve diğerleri, 2010).

A.B.D. işgücü istatistiklerine göre 2010 yılında serbest meslek sahiplerinin yüzde 10'unun başka bir işte ücretli olarak çalıştığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte araştırmalar, birçok hibrit girişimcinin nihai olarak girişimlerini tam zamanlı hale getirmeye eğilimli olduğunu göstermektedir (Folta ve diğerleri, 2010).

Hibrit girişimcilikle ilgili literatür incelenerek aşağıdaki özet tablo hazırlanmıştır.

Tablo 1. Hibrit Girişimcilik Mevcut Literatür Özeti

Yazarlar	Hibrit Girişimcilik Tanımı	Sonuçlar
Solesvik (2017)	Hibrit girişimcilik, istihdam ve girişimciliğin bir karışımıdır.	Hibrit girişimciler homojen bir grup olarak düşünülmemelidir. Bazı hibrit girişimciler ücretli işlerini sürdürürken diğer bazıları ise tam zamanlı girişimci olma eğilimindedirler.
Nordström, Siren, Thorgren ve Wincent (2016)	Hibrit girişimcilik kavramı tanımlanmamış, örnek kütle seçiminde hibrit girişimciler seçilmiştir.	Bireyler yan işlere ne kadar uzun süre sahipse, tutkunun (passion) girişimciliğin ardındaki ana neden olma ihtimali azalmaktadır. Girişimcilik ekibinin bir parçası olan kişiler arasında tutkunun girişimciliğin ana nedeni olma ihtimali azdır. Girişimcilik ekibine dahil olmak, girişimcilik süresi (bireyin işle meşgul olma süresi) ve girişimcilik tutkusu arasındaki negatif ilişkiyi güçlendirmektedir.
Schulz, Urbig ve Procher (2016)	Hibrit girişimciler aynı anda ücretli çalışan olarak çalışan girişimcilerdir.	Hibrit girişimciler giriş yönetmeliklerindeki değişikliklere tam zamanlı girişimcilerden daha duyarlıdır. Hem en iyi hem de en az eğitimli insanlar reforma cevap verirken, etki yüksek düzeyde eğitimli hibrit girişimciler için daha belirgindir.
Thorgren, Siren, Nordström ve Wincent (2016)	Ücretli işine paralel olarak yeni bir girişim açan kişiler hibrit girişimci olarak tanımlanmaktadır.	İkinci adım girişimsel seçimi inceleyen bu çalışma, yaş ile tam zamanlı girişimciliğe girme niyeti arasında U şeklinde bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. İlk adım girişimcilik seçiminde yaşın etkileri üzerine yapılan önceki çalışmaların tersine, yaş ve bir girişim başlatma arasında ters U şeklinde bir ilişki tespit edilmiştir.
Thorgren, Nordström ve Wincent (2014)	Bir işletme kurarken ücretli işini de sürdüren kişilerin gerçekteşirdiği durum hibrit girişimcilik olarak adlandırılmaktadır.	Ücretli bir işi varken bireyin bir işletme kurmasının en önemli nedeni, tutku duyduğu bir alanda çalışma isteğidir. Bir iş kurma aşamasında daha yaşlı olan bireyler arasında hibrit girişim kurma nedeninin temel motivasyon aracı tutkudur.
Folta, Delmar ve Wennberg (2010a)	Bireylerin kendi işlerini yaparken ücretlerini koruyarak aşamalı olarak geçiş yapabileceği bir girişimcilik türüdür.	İsveç'te bilgi yoğun bir sektörde yaklaşık sekiz yıllık işçi-işveren verileri kullanılarak bir model test edilmiştir.
Delmar, Folta ve Wennberg (2008)	Kendi işini ücretli çalışma ile birleştiren kişiler hibrit girişimci olarak tanımlanmaktadır.	Hibrit girişimcilerin, tüm girişimcilik faaliyeti içindeki payı oldukça yüksektir. Araştırma 1990-2002 yılları arasındaki İsveç'te bilgi yoğun sektördeki işçi-işveren veritabanına ait bilgiler doğrultusunda oluşturulan modelle geliştirilmiş ve kavramın karmaşıklığına vurgu yapılmıştır.

Yukardaki tablo literatürdeki mevcut temel kaynaklar incelenerek tarafımızdan hazırlanmıştır. Konuyla ilgili literatür henüz çok geniş ve kapsamlı değildir.

5. SONUÇ

Ekonomik, toplumsal ve bireysel fonksiyonlara sahip olan girişimcilik, dünya ekonomisinin yönetiminde inkâr edilemeyecek bir etkiye sahiptir (Karadal, 2014). Girişimciler genellikle girişimci olmayanlarla karşılaştırıldığında daha yüksek özgüvene sahiptirler. Bu da girişimcilerin neden daha riskli aktivitelerde bulduklarının altında yatan bir sebep olarak görülebilir (Macko ve Tyszka, 2009, s. 484). Diğer girişimcilere göre daha az risk almaya istekli girişimciler daha iyi performans göstermektedir. Ayrıca, görece daha az risk almaya istekli girişimciler gelirlerinin çoğunu tasarruf etmeye daha eğilimlidirler (Cagetti ve De Nardi, 2008, s. 296). Girişimcilerin girişimci olmayanlardan neden daha fazla tasarruf etmeye eğilimli olduklarının arkasında yatan neden girişim içerisindeki işle alakalı tehlikelere karşı bir koruma oluşturma isteği olabilir (Carter, 2011, s. 45). Bu sonuç risk yanlısı olmayan girişimcilerin risk yanlısı olan girişimcilerden neden daha fazla tasarruf etme eğilimine sahip olduğunun bir nedeni olabilir.

Hibrit girişimciler tüm girişimsel aktivitelerin önemli bir kısmını temsil etmektedir ve aslında hibrit girişimcilik önemli bir sosyal olgudur ve aynı zamanda muhtemelen girişimciliğin en az anlaşılan kısmıdır (Reynolds ve diğerleri, 2004).

Kuramsal bir bakış açısı ile hibrit girişimciliği bilmek, hibrit girişimcilikle ilgili araştırma ve geliştirme için önemli bir yapıtaşdır. Girişimci olmanın farklı nedenleri bulunmakla birlikte, hem ücretli bir işte istihdam edilen hem de kendi adına bir iş kuran girişimcilerin girişimcilik için farklı motivasyon nedenleri bulunabilir. Bu konudaki çalışmaların eksikliği konunun anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Girişimcilikle ilgili pekçok teşvik programının bulunduğu bir dönemde hibrit girişimciliğin bilinmemesi ve üzerinde durulmaması literatür açısından bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Konu ve bu konunun potansiyel kazançları ve uygulamaları oldukça önemlidir ve bu konuda yapılması gereken çok şey bulunmaktadır. Genel olarak girişimcilik sürecine yönelik bilgiler sağlamanın yanısıra, hibrit girişimciliği anlama ve uygulama bir ülkenin refahı üzerinde olumlu bir etkiye sahip olacaktır. Ancak konuyla ilgili çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Bu durum mevcut çalışmanın bir kısıtı olarak değerlendirilebilir. Bundan sonraki çalışmalarda hibrit girişimcilerin girişimcilikle ilgili motivasyon kaynakları, bu konudaki kamu politikaları, teşvik programlarında bu girişimcilerin ne kadar dikkate alındığı, hibrit girişimcilerin özellikleri (yaş, cinsiyet, işyerinde bulunma süreleri vb.), istihdam edildiği ve kurduğu iş arasındaki ilişki gibi konular üzerinde durulabilir.

KAYNAKÇA

- Burke, A.E., Fitzroy, F.R. ve Nolan, M.A. (2008). What makes a die-hard entrepreneur? Beyond the 'employee or entrepreneur' dichotomy. *Small business economics*, 31(2), 93-115.
- Cagetti, M., ve De Nardi, M. (2008). Wealth inequality: *Data and models. Macroeconomic dynamics*, 12(2), 285-313.
- Cohen, A. 2002. *The perfect store: Inside eBay*. Boston, MA: Little, Brown ve Company.
- Delmar, F. Folta, T.B., ve Wennberg, K. (2008). *The dynamics of combining self-employment and employment*, IFAU working paper.
- Demircan, N. (2000). *Girişimcilik ve girişimcilerin kişilik özellikleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gebze YTE Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze.

-
- Dufays, F., ve Huybrechts, B. (2016). Where do hybrids come from? Entrepreneurial team heterogeneity as an avenue for the emergence of hybrid organizations, *International small business journal*, 34(6), 777-796.
- Filion, L. J. (1998). *Two types of entrepreneurs: the operator ve the visionary: consequences for education*. Montréal:  cole des hautes  tudes commerciales, Working paper.
- Filley, A.C., ve Aldag J. (1978). Characteristics and measurement of an organizational typology. *Academy of management journal*, 21(4), 578-591.
- Folta, T.B., Delmar, F., ve Wennberg, K. (2010a). Hybrid entrepreneurshis. *Management science*, 56(2), 253-269.
- Folta, T.B., Delmar, F., ve Wennberg, K. (2010b). Hybrid entrepreneurship, IFN working paper, No. 825, 1-41.
- Hvide, H.K., ve Panos, G.A. (2014). Risk tolerance and entrepreneurshis. *Journal of financial economics*, 111(1), s. 200-223.
- Karadal, H. (2014). *Girişimcilik bilgisi ve stratejik girişimcilik*, içinde girişimcilik, Ed. Himmet Karadal, Beta yayınları, İstanbul.
- Levveer, A., Raccuia, I., ve Hamrefors, S. (2001). *Entrepreneurial profilingstimuli, reaction, action a cognitive approach to entrepreneurshis. entrepreneurial profiling, stimuli reaction, action. a cognitive approach to entrepreneurship*, Stockolm schools of economics, Seminar presentation: January 19th.
- Macko, A., ve Tyszka, T. (2009). Entrepreneurship and risk taking. *Applied psychology*, 58(3), 469-487.
- Minniti, M. (2010). Female entrepreneurship and economic activitiy, *European journal of development research*, 22(3), 294-312.
- Nordström, C., Siren, C.A., Thorgren, S., ve Wincent, J. (2016). Passion in hybrid entrepreneurship: the impact of entrepreneurial teams and tenure, *Baltic journal of management*, 11(2), 167-186.
- Petrova, K. (2011). Part-time entrepreneurship, learning and ability, *Journal of management policy and practice*, 12(1), 64-75.
- Petrova, K. (2012). Part-time entrepreneurship and financial constraints: evidence from the panel study of entrepreneurial dynamics. *Small business economics*, 39(2), 473-493.
- Quadrini, V. (2000). Entrepreneurship, saving, and social mobility. *Review of economic dynamics*, 3(1), 1-40.
- Raffie, J., ve Feng, J., (2014). Should ı quit my day job? a hybrid path to entrepreneurship, *Academy of management journal*, 57(4), 936-963.
- Reynolds, S. D., Carter, N. M., Gartner, W. B., ve Greene, S. G. (2004). The prevalence of nascent entrepreneurs in the united states: evidence from the panel study of entrepreneurial dynamics. *Small business economy*. 23, 263-284.
- Scarborough, N. M. (2014). *Essentials of entrepreneurship and small business management, Girişimciliğin ve k c k işletme y netiminin temelleri*, ev. Gamze Sert, Nobel Yayınları, Ankara.
-

- Schulz, M, Urbig, D., ve Procher, V. (2016). Hybrid entrepreneurship and public policy: the case of firm entry deregulation. *Journal of business venturing*, 31, 272-286.
- Schulz, M., Urbig, D., ve Procher, V. (2017). The role of hybrid entrepreneurship in explaining multiple job holders' earnings structure, *Journal of business venturing insights*, 7, 9-14.
- Solesvik, M.Z. (2017), Hybrid entrepreneurship: how and why entrepreneurs combine employment with self-employment. *Technology innovation management review*, 7(3), 33-41.
- Sørensen, J. B., ve Fassiotto, M. A. (2011). Organizations as fonts of entrepreneurhis. *Organization Science*, 22: 1322–1331.
- Thorgren, S., Nordström, C., ve Wincent, J. (2014). Hybrid entrepreneurship: the importance of passion, *Baltic journal of management*, 9(3), 314-329.
- Thorgren, S., Siren, C., Nordström, C., ve Wincent, J. (2016). Hybrid entrepreneurs' second-step choice: the nonlinear relationship between age ve intention to enter full-time entrepreneurship, *Journal of business venturing insights*, 5, 14-18.
- TÜGİAD (1993), *Ekonomik kalkınmada girişimciliğin önemi ve değişen girişimcilik nitelikleri*, İstanbul.